

Vaše značka 2017/459
Sp. zn. 3522/2017/VOP/EN
Č. j. KVOP-41254/2017
Datum 3. ledna 2018

Vážený pan
Ing. Daniel Morys, MBA
předseda představenstva
Dopravní podnik Ostrava, a. s.
Poděbradova 494/2
702 00 Ostrava

Vážený pane předsedo,

děkuji Vám za odpověď a za ujištění, že zavedením asistentů přepravy nedochází k porušování práva na rovné zacházení.

Doporučila jsem Vám, aby se vedení dopravního podniku veřejně ohradilo proti diskriminačním výrokům členů dozorčí rady JUDr. Lukáše Semeráka a pana Iva Protivínského. V souvislosti s těmito výroky jste uvedl, že od Vašeho nástupu do funkce předsedy představenstva dopravního podniku platí pravidlo, že se ani Vy, ani další zaměstnanci dopravního podniku, nevyjadřujete k politice, politickým výrokům nebo celospolečenské situaci. Uvedl jste, že striktně komunikujete pouze odborná témata související s poskytováním služby veřejné dopravy. Dále jste uvedl, že výroky pana Semeráka a pana Protivínského nevyjadřují žádné oficiální stanovisko dopravního podniku. Věříte, že Vaše stanovisko pro mě bude dostačující.

Mým zákonným úkolem je přispívat k prosazování práva na rovné zacházení.¹ Proto si Vám dovoluji níže vysvětlit, z jakých důvodů se domnívám, že **Vaše vysvětlení pro vyvrácení diskriminace dostačující není.**

Antidiskriminační zákon² musíme vykládat v souladu s právem EU, tj. je třeba se mimo jiné držet výkladu Soudního dvora EU. V souvislosti se zmíněnými veřejnými výroky je třeba zohlednit mimo jiné rozhodnutí Soudního dvora v případě Asociația Accept proti Consiliul National pentru Combaterea Discriminării³, přestože se jedná o diskriminaci z důvodu sexuální orientace v oblasti zaměstnání. V případě, který řešil Soudní dvůr, se totiž jednalo o situaci, kdy hlavní manažer profesionálního fotbalového klubu činil veřejná prohlášení, která vylučovala přijetí fotbalisty prezentovaného jako homosexuála. Soudní dvůr konstatoval, že žalovaný zaměstnavatel nemůže vyvrátit existenci skutečností nasvědčujících tomu, že uplatňuje diskriminační politiku v oblasti zaměstnávání, tím, že se omezí na tvrzení, že výroky pocházejí od osoby, která není právně způsobilá zavazovat ho

1 Ve smyslu ustanovení § 1 odst. 5 ve spojení s ustanovením § 21b zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

3 Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. dubna 2013, *Asociația Accept proti Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării*, C-81/12.

v oblasti zaměstnávání.⁴ **Skutečnost, že se takový zaměstnavatel jasně nedistancoval od dotčených prohlášení, může podle Soudního dvora orgán rozhodující ve věci zohlednit v rámci celkového posouzení skutkového stavu.**⁵

Aby zaměstnavatel v této situaci prokázal, že jeho jednání nebylo diskriminační, může podle Soudního dvora použít jakékoli právní prostředky, které prokáží zejména to, že se jeho politika přijímání zakládá na kritériích nesouvisejících s diskriminací na základě sexuální orientace. V rámci celkového posouzení může být existence údajné diskriminace na základě sexuální orientace vyvrácena prostřednictvím souboru shodujících se indicií.⁶ **Mezi takové indicie může patřit zejména reakce dotyčného žalovaného ve smyslu jasného distancování se od veřejných prohlášení, v nichž tkví původ údajné diskriminace, ale i existence výslovných ustanovení v oblasti politiky přijímání tímto účastníkem řízení k zajištění dodržování zásady rovného zacházení.**⁷

Podle odborné literatury je tento případ důležitý nejen pro oblast diskriminace z důvodu sexuální orientace, ale obecněji pro pochopení fungování přenosu důkazního břemene⁸ v případech přímé diskriminace. Ukazuje totiž, že neefektivněji předcházet (a případně se bránit) diskriminačním soudním sporům lze zohledněním principu rovnosti.⁹

V mezinárodním právu, mimo jiné na základě tragických událostí z minulého století (genocida Arménů, Holocaust, masakry v bývalé Jugoslávii a další), během kterých pro svůj etnický nebo rasový původ umíraly miliony lidí, má zákaz diskriminace obvyčejovou povahu. Jako jeden ze základních principů lidských práv působí jako pravidlo zahrnující zákaz diskriminace nebo politiky apartheidu, od kterého se nelze nikdy odchýlit.¹⁰ Z hlediska systematiky antidiskriminačního zákona je **diskriminace z důvodu rasy či etnického původu nejvíce závažnou diskriminací**. Člověk, se kterým je hůře zacházeno kvůli jeho etnickému

4 Přestože osoba pronášející problematické výroky tvrdí, že hraje významnou roli v rámci řízení tohoto zaměstnavatele a zdá se to být pravda.

5 Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. dubna 2013, *Asociația Accept proti Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării*, C-81/12, body 49 a 50.

6 K vyvrácení vyvratitelné domněnky o existenci diskriminace není nutné, aby žalovaný prokázal, že osoby s určitou sexuální orientací byly v minulosti zaměstnány, protože takový požadavek může skutečně v určitých případech vést k porušení práva na respektování soukromého života.

7 Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. dubna 2013, *Asociația Accept proti Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării*, C-81/12, body 56, 57, 58.

8 V českém právním řádu upravuje přenos důkazního břemene ustanovení § 133a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o specifikum v soudních sporech mimo jiné při namítané diskriminaci z důvodu rasy či etnického původu v oblasti poskytování zboží a služeb. Jde o to, že pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že ze strany žalovaného došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci (například veřejné výroky členů dozorčí rady), je žalovaný povinen dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení.

9 BOUČKOVÁ, P., HAVELKOVÁ, B., KOLDINSKÁ, K., KÜHNOVÁ, E., KÜHN, Z., WHELANOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 77-78.

10 OCHODEK, T. *Rasová profilace*. In WINTR, J. ANTOŠ, M. a kol. *Rovnost a zákaz diskriminace v právní teorii a praxi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta: 2014, s. 141.

původu, není schopný tuto skutečnost změnit a nemá nad ní kontrolu. Diskriminace je hlubokým zásahem do jeho důstojnosti.

Výroky zmíněných členů dozorčí rady dopravního podniku jsou stigmatizující pro Romy. Jednoznačně z nich vyplývá, že cestování bez platného jízdního dokladu souvisí s romským původem. Tyto výroky naznačují, že asistenti přepravy představují opatření, které je zaměřeno na cestující romského původu. Taková praxe však představovala méně příznivé zacházení z důvodu etnického původu, které nelze v oblasti zboží a služeb podle antidiskriminačního práva ničím ospravedlnit. Znamená to, že by se podle zákona jednalo o přímou diskriminaci.¹¹

Současné výroky, které jsem citovala v předchozím dopisu¹², pronesli členové dozorčí rady dopravního podniku. Přestože jste uvedl, že jejich vyjádření nepředstavují oficiální stanovisko dopravního podniku, jsem přesvědčena, že vzhledem k jejich členství v dozorčí radě může veřejnost jejich výroky oprávněně za oficiální stanovisko považovat.

Pokud by došlo k soudnímu řízení o antidiskriminační žalobě, dopravní podnik by musel s největší pravděpodobností prokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného přístupu.¹³ Z uvedené judikatury Soudního dvora lze dovodit, že **by soud měl při dokazování zohlednit, že se dopravní podnik jasně nedistancoval od dotčených prohlášení. Pokud tak dopravní podnik neučiní, mohlo by to jít k jeho značné tíži, protože důkazní situace by pro něj nemusela být zcela jednoduchá.**

Vážený pane předsedo, **ještě jednou Vám doporučuji, aby se vedení dopravního podniku proti stigmatizujícím výroky zmíněných členů dozorčí rady veřejně ohradilo a dalo jasně najevo, že asistenti přepravy představují opatření zaměřené na cestující bez platného jízdního dokladu bez ohledu na jejich barvu pleti či etnický původ.** Nejenže se to dopravnímu podniku může hodit pro ospravedlnění tohoto opatření v případném soudním řízení o antidiskriminační žalobě, ale jeho vedení tak dá jasně najevo, že je společností férovou, která považuje rozlišování lidí podle jejich původu či barvy kůže za nepřijatelné.

Budu ráda, když mě budete informovat o dalším postupu.

Závěrem Vám chci poděkovat za pozvání na návštěvu do Ostravy, abych se mohla osobně seznámit s projektem asistentů přepravy. Mé pracovní povinnosti mi ji bohužel nedovolují. Pokud však budu mít někdy v blízké době do Ostravy pracovní cestu, ráda se zastavím.

S pozdravem

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

11 Ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona.

12 Ze dne 30. srpna 2017.

13 Tj. na základě stigmatizujících výroky by pravděpodobně došlo k přesunu důkazního břemene na stranu žalovanou, tedy na dopravní podnik.